

Коробова Л.О.,
Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини

**Дитячий будинок України як фактор розвитку особистості
(20-ті – початок 30-х рр. ХХ ст.)**

У вітчизняній педагогічній науці історія організації і функціонування дитячого будинку займає особливе місце. Відтак, в останні роки часто згадується про те, що ситуація з безпритульними і бездоглядними дітьми на сучасному етапі нагадує ситуацію 20-х – 30-х років ХХ століття. Змінилися лише причини такого становища. Якщо в 20 – 30-ті роки причинами збільшення кількості безпритульних дітей були такі явища, як вітчизняна війна і голодомор, то сьогодні це: кризові явища в сім'ї, асоціальний спосіб життя батьків, падіння життєвого і культурного життя населення, і т.д.

Різним аспектам діяльності дитячих будинків в Україні, присвячені праці Л. Лозинського, Г. Салька та ін. Зміст виховної діяльності в дитячих установах висвітлено в працях О. Бляха, О. Клімова, Маро (М. Левітіної), О. Яковенко та ін.

Також заслуговують на увагу дослідження історії подолання безпритульності в Україні, ролі надзвичайних органів боротьби з дитячою безпритульністю, значення в цій роботі комуністичної партії, уряду та комсомолу, що висвітлено в працях О. Гусака, І. Діптан, А. Зінченко, І. Коренева, В. Чуб та ін.

Однак, на сьогодні, у історично-педагогічній науці відсутні дослідження розвитку особистості у дитячих будинках 20 – 30-х років ХХ століття.

Мета нашого дослідження – розглянути і оцінити роль дитячого

будинку Україні як фактору розвитку особистості (20 – 30-ті роки ХХ ст.).

На початку 1920 р. безпритульні діти, об'єднуючись у групи, створили своєрідну субкультуру, відмінну від традиційної, з асоціальними ідеалами, нормами та моральними цінностями. Діти були вихідцями із пролетарського середовища і переймали стереотипи аномальної поведінки дорослих (алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність та бездомність) за норму [1]. Для них було звичайним явищем бродяжництво, вживання алкоголю, наркотиків, проституція, венеричні захворювання та злочинність.

Органи і установи народної освіти проводили боротьбу з подібними дитячими соціальними аномаліями, а саме: поміщення безпритульних дітей до дитячих закладів, дівчат-повій – до будинків для повій, підлітків – до Робітничих будинків підлітків, злочинців – до Будинків примусових робіт, реформаторіумів, хворих на венеричні захворювання – до вендиспансерів.

У радянській системі народної освіти дитячий будинок являв собою установу інтернатного типу, покликану замінити сімейне виховання дітей і підлітків комуністичним вихованням. Усю виховну роботу дитячий будинок будував на основі суспільно-корисної, колективно організованої діяльності дітей, на широкій самодіяльності і ініціативі самих дітей, на активній участі їх в організації свого життя.

Дитячий будинок 20 – 30-х років ХХ століття – це державний виховний заклад для дітей, позбавлених батьківських прав, або тих, які втратили зв'язок з ними, дітей одиноких матерів, дітей, які потребують допомоги і захисту держави (внаслідок хвороби батьків, позбавлення їх батьківських прав і т.д.) [2, 78].

Досліджуваний період, як зазначалося вище, нагадує нинішній, а саме переосмислення освітньої парадигми, застосування творчих та креативних підходів до організації педагогічної діяльності, міжнародний обмін досвідом та співпраця. Дослідження цих процесів має велике

наукове та практичне значення, оскільки в той період вони являли собою основну складову освітнього процесу в Україні.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми функціонування дитячий будинку в Україні як фактору розвитку особистості (20-ті – початок 30-х рр. ХХ ст.) Подальшого вивчення потребують такі питання, як дослідження причин безпритульності та бездоглядності дітей досліджуваного періоду, принципи, засоби, методи та прийоми виховання дітей в дитячих будинках України означеного періоду, тощо.

Список використаних джерел

1. Лебина Н. Повседневная жизнь советского города. Нормы и аномалии. 1920-1930 гг. – С-Пбг., 1999. – 20 с.
2. Словарь-справочник по социальной работе. М., 1997. – 417с.